

569224

ІВАН ОГІЄНКО
(МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН)

27-234
0-36

ЯК СВЯТЕ ПИСЬМО СТАВАЛО УКРАЇНСЬКИМ

Які обставини перешкоджали українцям упродовж тривалого часу спілкуватися з Богом українською мовою? Хто стояв біля витоків українського перекладацтва Святого Письма з оригінальних мов? Чому саме канонічно визнана українськомовна Біблія спонукала до творення спільної, соборної літературної мови всієї нації? У чому сила, потреба, значення, особливості сприйняття змісту богослужбових книг?

Відповіді на ці та інші запитання із розлогої тематики богословських студій містяться в цьому, вже 21-му, випуску не друкованих досі в Україні творів бібліотечної серії «Запізніле вороття», започаткованої Фундацією ім. митрополита Іларіона (Огієнка).

Для усіх, кому небайдужа ідея духовного і національного відродження.

ЗМІСТ

ВІД ФУНДАЦІЇ ІМЕНІ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА (ОГІЄНКА)

(Микола Тимошик, Богдан Демчук)..... 5

ІВАН ОГІЄНКО (МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН) ЯК ПЕРЕКЛАДАЧ СВЯТОГО ПИСЬМА

(Микола Тимошик)..... 7

Частина перша

БІБЛІЙНІ СТУДІЇ: ІСТОРІЯ ПЕРЕКЛАДІВ 43

I. ПЕРЕКЛАДИ БІБЛІЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ ЗА НОВОГО ЧАСУ..... 44

Вступ..... 44

1. Давні переклади в Росії..... 45

2. Біблійне Товариство в Росії..... 48

3. Біблії не вільно взагалі перекладати..... 50

4. З якого оригіналу перекладати?..... 51

5. Цар і Синод нарешті дозволили перекладати Біблію... 52

6. Російська Біблія 1876 року..... 53

II. ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕЛІГІЙНОЇ КУЛЬТУРИ 56

1. Український національний рух 1859–1863 років..... 56

2. Недільні школи..... 56

3. Поява релігійних підручників..... 58

4. «Основа»..... 59

5. Переклад Євангелії Пилипа Морачевського..... 62

6. Культурно-національний рух у Галичині..... 65

7. Кінець культурно-релігійного руху..... 65

III. КУЛІШ ЯК ПЕРЕКЛАДАЧ БІБЛІЇ 68

1. Пантелеймон Куліш	68
2. В Україні під Росією не міг появитися переклад Біблії	71
3. Тогочасні польсько-українські стосунки	72
4. Куліш рано задумав перекласти Біблію	74
5. Переклад біблійної поезії	76
6. Переклад П'ятикнижжя	78
7. Знайомство з Іваном Пулюєм	79
8. Зв'язок із Біблійним Товариством	80
9. Спільна праця з Іваном Пулюєм	80
10. Великий удар: переклад не прийнятий!	81
11. Повернення на Батьківщину. Друк Нового Заповіту	82
12. Галичина гостро критикує Кулішів переклад	83
13. Куліш перекладає Старий Заповіт	85
14. Поет Володимир Александрів береться за переклад ..	86
15. Праця Куліша та Пулюя	86
16. Тяжка трагедія: переклад згорів	89
17. Біблійне Товариство нарешті купило Новий Заповіт	89
18. Дальша праця над Старим Заповітом	91
19. Допомога Михайла Драгоманова	91
20. Смерть перекладача	92
21. Рукопис перекладу Біблії віддано Тарновському	92
22. Іван Нечуй-Левицький переклав сім Книг	92
23. Біблійне Товариство купило Старий Заповіт	93
24. І. Пулюй виправив Кулішеву мову на галицьку	94
25. Українська Біблія появилася в світ	95
26. Уніятська Галичина байдуже прийняла новий переклад	95
27. Ввіз української Біблії в Україну заборонений	96
28. Куліш як перекладач	96
29. Невідповідний правопис Біблії знизив її	98
30. Іван Нечуй-Левицький і вдова Кулішева запротестували проти «виправлення» Пулюя	98
31. Мова перекладу відстала від своєї літературної	99
32. Мовні недостачі перекладу Біблії П. Куліша	100

IV. НОВИЙ ПЕРЕКЛАД БІБЛІЇ..... 103

1. Радісний день мого життя	103
2. Причина мого зацікавлення перекладом Біблії.....	104
3. Переклад Богослужбових Книг	106
4. Церковна нагорода за переклади	107
5. Перше пропозиція перекласти Біблію	108
6. Моя праця у Варшаві.....	109
7. Британське Біблійне Товариство доручило мені перекласти Біблію	110
8. Початок нової праці	111
9. Як перекладати Старий Заповіт	112
10. Переклад Старого Заповіту.....	113
11. Німці у Варшаві	113
12. Закінчення перекладу.....	114
13. Я став архиєпископом	116
14. Блукання по Європі	117
15. Охорона мого перекладу від знищення	118
16. Перекладна праця в блуканні	119
17. У Лозанні в Швейцарії	120
18. У Канаді у Вінніпегу	120
19. Урятування моїх матеріалів із совєтської зони	121
20. Перекладна праця у Вінніпегу	121
21. Ухвалення перекладу до друку	122
22. Початок друку перекладу.....	124
23. Обрання перекладача почесним членом Біблійного Товариства	125
24. Ціложиттєва праця	127

V. ЯКОСТІ НОВОГО ПЕРЕКЛАДУ БІБЛІЇ..... 128

3 методології перекладу.....	128
1. Новий переклад — науковий	128
2. Ревізійна Комісія	131
3. Примітки в Біблії	131
4. Паралелі чи відсилачі	132
5. Заголовки до Біблійних оповідань	133
6. Знаки розділові	134
7. Зразкова літературна мова для перекладу.....	135
8. Біблійна синоніміка	137

9. Наголоси	138
10. Поетичність Біблії	139
11. Біблійний стиль	140
12. Закінчення	146

VI. РИТМІЧНІСТЬ БІБЛІЙНОЇ МОВИ

1. Співне виголошення Біблії	148
2. Кантиляція	149
3. Співні значки в Біблії	150
4. Кантиляція у християн	151
5. Співання Євангелії в Україні	152
6. Релігійна музика	152
7. Мова мого перекладу Біблії	153
8. Поділ Біблії на вірші – істотний, а не механічний	154
9. Каданси	156
10. Євангельська мова	156
11. Приклади Євангельських кадансів	157
12. Каданси як літературна форма	158
13. Ритм – істота Біблійної мови	159

VII. БІБЛІЯ ЯК ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР

1. Форма поетичних книг Біблії	160
2. Значення віршованої форми	162
3. Біблія – Книга Життя	163
4. Біблія як літературний твір	165
5. Велич Біблійної поезії	167
6. Як перекладати гебрейські вірші	168
7. Біблійні високопоетичні Книги	172
8. Велична поезія Пророчих Книг	177
9. Поетичні засоби Біблійної поезії	179
10. Висновки	182

VIII. БІБЛІЙНА ПОЕЗІЯ

1. Поетичність Біблії	184
2. Давні свідчення про віршованість Книг Біблії	186
3. Шукання метричної системи в Біблійній поезії	193
4. Євреї про будову Біблійної поезії	195

5. Теорія паралелізму в Біблійних віршах	197
6. Жалобна пісня (кінá)	203
7. Поетичні вставки й поетичні Книги в Біблії	205
8. Псалтир і віршова будова Псалмів	207
9. Паралелізм у Псалмах	211
10. Поетичні прикраси	219
11. Мовні прикраси віршів	229
12. Інші прикраси	232
13. Строфіка Біблійних віршів	235
14. Села	236
15. Машал-притча	238
16. Вивчення Біблійної поезії на Сході слов'янства	241
Література про Біблійну поезію	248

Частина друга

МЕТОДОЛОГІЯ ПЕРЕКЛАДУ..... 251

МЕТОДОЛОГІЯ ПЕРЕКЛАДУ СВЯТОГО ПИСЬМА ТА БОГОСЛУЖБОВИХ КНИГ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ..... 252

1. Переклади не з грецьких оригіналів — не корисні	255
2. Яких слов'янських текстів маємо триматися?	258
3. Обережний перехід від тексту слов'янського до українського	261
4. Старозавітні оригінали в мові єврейській	262
5. Про гебраїзми	263
6. Про геленізми	268
7. Підрядно-зложені речення грецької	269
8. Про пояснення тексту в самім перекладі	270
9. Дбати про поетичність перекладів	271
10. Переклади співаного тексту	272
11. Дбати про небуденність мови	273
12. Буквальні переклади недопустимі для церковного вжитку	274
13. На яку українську мову маємо перекладати?	275
14. Наш власний наголос богослужбових текстів	276
15. Українська богословська термінологія	278
16. Додержуватися синонімічного значення слів	280

17. Загальновідомі церковні терміни не перекладаємо...	280
18. Частіше заглядати до книг новозавітних	280
19. Як націоналізувати Службу Божу	281
20. Переклад має робити одна особа	282
21. Про правопис грецьких слів та ймень	283
22. Інші народи давно вже націоналізували власні імена ..	286
23. Потрібна головніша література	286

БІБЛІЯ – НАЙПЕРШЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ СВОЄЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ... 292

1. Конечність знання своєї літературної мови.....	292
2. Біблія як джерело вивчення своєї літературної мови ..	293
3. Європейські переклади Біблії як зразки для вивчення своєї літературної мови.....	295
4. Переклади Біблії у слов'янських народів	297
5. Мова Біблії – основа для розвою мови літературної... 300	
6. Українці не мають відповідного нового перекладу Біблії	300
7. Українці не витворили традиції домового читання Біблії	302
8. Україна сильно потребує Біблії в перекладі на зразкову сучасну літературну мову.....	302

ОНОМАСТИКА Й ТОПОНОМАСТИКА В МОЙСЕЄВІЙ КНИЗІ БУТТЯ

МАЛОЗРОЗУМІЛІ МІСЦЯ СВЯТОГО ПИСЬМА ... 317

Непорозуміння в перекладах Святого Письма	317
Адам	330
Назви Бога	334
«Люби Господа Бога свого всім серцем своїм!»	342
Верблюд і ушко голки	347
«Блаженний той муж, що за радою несправедливих не ходить»	351
«Смертю смерть поправ»	360
«І не введи нас во іскушення»	364
Ритмічність мови Святого Письма	368

ЯК ЖИТИ НА СВІТІ	373
I. ПРО СОБОРНЕ ПОСЛАННЯ СВ. АПОСТОЛА ЯКОВА	373
1. Апостол Яків, брат Господній	373
2. Соборне послання Св. апостола Якова	374
3. Зміст соборного послання апостола Якова	375
4. Смерть апостола Якова	378
II. СОБОРНЕ ПОСЛАННЯ СВЯТОГО АПОСТОЛА ЯКОВА	380
До благочестивого читача	380
1. Просіть у Господа з вірою	380
2. Багатство непевне	381
3. Блаженна людина, яка пробу перетерпить!	381
4. Гнів не родить правди	382
5. Будьмо виконавцями Божого слова	382
6. Хто побожний	382
7. Не зважайте на особи. Не зневажайте бідного	383
8. Віра без добрих діл – мертва	384
9. Гамуйте свого язика	385
10. Де заздрість та сварка, там безлад	386
11. Бог противиться гордим	386
12. Покоряймося Богові	387
13. Не судіть один одного	387
14. На все Божа воля	387
15. Багатство гниле	388
16. Робітникам платіть належно й своєчасно	388
17. Блаженний, хто витерпить	388
18. Молитва праведного могутня	389
19. Навертаймо грішників з блудної дороги	390
СВЯТАЯ БІБЛІЯ ВІДВІЧНА. ПОЕМА.....	391
КОМЕНТАРІ	399
ЗМІСТ.....	406